

Numărul 29. Oradea-mare 22 iulie (4 aug.) 1901. Anul XXXVII

Apare dumineca. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe ar 20 lei.

Mișcarea teatrală la noi în anul 1900,

de Vasilie Goldiș.

Aceasta este a treia dare de seamă despre mișcarea teatrală la Români din Ungaria și Ardeal. Am început aceste rapoarte în anul 1898 și scopul lor a fost să aflu chipul, cum înțelege poporul român teatrul, deprinderile și dorințele lui pe acest teren al culturii naționale. Pe temeiul rezultatelor câștigate din aceste dări de seamă aveam de gând să-mi spun părerile mele în chestiunea înființării teatrului nostru.

Pe terenul științelor sociale, deci și culturale, statistica este cel mai fidel reprezentant al realității. Ceea ce sunt fenomenele naturii pentru fizică, aceea este statistica pentru sociologie. Cu durere trebuie înse să constatăm, că la noi Români statistica e neglijată de tot și în cele mai delicate chestiuni ale vieții noastre naționale se espun păreri și se făuresc planuri din văzduh, așa numai pe temeiul fantasiei. De aici multe decepțiuni.

M'am ferit să cad în greșala aceasta, când eram să dau oare-cum ideii hotărâtoare în chestiunea înființării teatrului la Români din Ungaria și Ardeal. Pentru aceea m'am supus osteneții să adun în decursul mai multor ani datele statistice despre mișcarea teatrală la noi. Am acum dinaintea mea materialul pe trei ani în chestiunea, ce me preocupă. Și nu regret osteneala. Văd mult mai limpede acum, ca mai nainte și am o deosebită bucurie, că realitatea mi-a justificat unele păreri, ce le aveam preconcepate în chestiunea aceasta.

Scopul statisticii asupra reprezentațiilor teatrale în mijlocul poporului nostru a fost, să statorim ce fel de reprezentațiuni iubește poporul românesc cu deosebire, unde e mai deșteptată viața teatrală, cari autori sunt mai prețuiți la noi, cari pături ale poporului nostru și mțesc mai mult lipsa teatrului?

Din statistica aceasta trebuie să tragem concluziunile firești și numai astfel ajungem a se, ce și cum este de făcut, ca să dăm sprigin sistematic mișcării teatrale în mijlocul poporului nostru.

Nuam dacă vom avea cunoștința esactă de felul, cum poporul nostru înțelege teatrul, care sunt dorințele lui în această materie, ce il mulțumește, ce il agită viața sufletească: numai atunci vom fi în stare să aflăm mijloacele și calea, cum prin muncă sistematică să introducem în mijlocul lui instituțiunea teatrului în așa chip, ca această instituțiune să devină carne din carnea lui și sânge din sângele lui.

Am fost până aci foarte rezervat în publicarea de planuri referitoare la înființarea teatrului românesc. Acum înse am temeiul statisticii. Și cum soarta e decisă, ca în anul acesta să me despart de oamenii, cari conduc chestiunea înființării acestui teatru, me simt oare-cum dator, ca în sfârșit pe temeiul studiilor făcute să-mi espun vederile față cu această importantă întreprindere culturală a poporului nostru.

Voiu da deci de astă-dată datele referitoare la mișcarea noastră teatrală în anul 1900. Voiu compară apoi datele statisticii pe cei trei ani din urmă și din comparațiunea aceasta voiu scoate rezultatele logice, cari vor trebui să ne servească ca temeiuri sigure în judecarea chestiunii.

Me folosesc apoi de ocaziunea aceasta, ca într'un studiu separat să-mi spun vederile, cum și ce este de făcut, ca să putem înființa cât mai curând teatrul românesc în mijlocul poporului nostru.

Vederile acestea — bine înțeles — vor trebui să treacă prin sита opiniunii publice. Pentru aceea rog cu insistență pe toți frații, cari se interesează de înaintarea noastră culturală, să binevoiască a luă în considerare materialul oferit de mine în chestiunea aceasta și apoi rezultatul gândirilor proprii să il comunice prin revistele și ziarele noastre, ca astfel să se poată începe lucrările pregătitoare pentru înființarea teatrului românesc în Ungaria și Ardeal.

Datele statistice, ce am adunat despre mișcarea teatrală la noi în anul 1900, sînt espuse în tabelele următoare.

1. 7 ianuarie Deva, (comit. Hunedoara.) „Treî doctori“, comedie într'un act, localisată de Virginia Vlaicu. Corul bisericeî gr. or. române din Deva. Reprezentațiunii teatrale i-a premers un concert.

2. 7 ianuarie Brașov, (comit. Brașov.) „Olteniî în Iași“, tablou într'un act, D. G. Georgianu. Societatea „Lumina“ a sodalilor români din Brașov. Reprezentațiunea a fost impreunată cu un concert.

3. 7 ianuarie Seliște, (comit. Sibiiu.) „Treî doctori“, comedie într'un act, localisată de Virginia Vlaicu. Corpul învătătoresc de la școala română gr. or. din Seliște. Reprezentațiunea a fost însoțită de concert și declamațiuni.

4. 7 ianuarie Checea-Română, (comit. Torontal.) „Idil la țară“, comedie într'un act, localisată de Maria Baiulescu. Corul gr. or. din Checea-Română sub conducerea ivătătorului Ioan Rațiu. Concert.

5. 7 ianuarie Ghiurghiü, (comit. Murăș-Turda.) „Vistavoil Marcu, comedie, Theochar Alexi. În vătătorul Vasilie Cioloca din Ghiurghiü. Declamațiuni.

6. 8 ianuarie Sebeșul-Săsesc, (comit. Sibiiu.) „Vecinătatea periculoasă“, comedie într'un act, localisare după Kotzebue, „Un om buclucaș“, comedie într'un act de Michel și Labiche, localisată de Maria Baiulescu. ? —

7. 9 ianuarie Toracul-Mare, (comit. Torontal.) „Sărăcie lucie“, comedie într'un act, Iosif Vulcan. Corul vocal al plugarilor români din Toracul-Mic. —

8. 12 ianuarie Caransebeș, (comit. Caraș-Severin.) „Soare cu ploaie“, comedie într'un act, Iosif Vulcan. Societatea română de cîntări și musică din Caransebeș. Reprezentațiunea a fost urmată de un concert.

9. 12 ianuarie (ajunul anului nou) Șard, (comit. Alba-Inferioară.) „Mama Anghelușă“, cațonetă comică, V. Alexandri. „Vecinătatea periculoasă“, comedie într'un act, localisată după Kotzebue. Școala gr. cat. română din Șard. Declamațiuni.

10. 12 ianuarie (ajun. anului nou) Năsăud, comit. Bistrița-Năsăud.) „Prima rochie lungă“, monolog, Iosif Vulcan. Reuniunea română de cîntări din Năsăud. Concert și declamațiuni.

11. 14 ianuarie (a doua zi de anul nou.) Sighișoara, (comit. Târnava-Mare.) „Prima rochie lungă“, monolog, Iosif Vulcan. „Cleveticii“, cîntec comic, V. Alexandri. „Leac pentru soacre“, comedie într'un act, Trocaru. Inteligența română din Sighișoara. Delamațiuni.

12. 14 ian. (a doua zi de anul nou) Poiana, (comit. Sibiiu.) „Arvinte și Pepelea“, vodevil într'un act, V. Alexandri, „Rămășagul“, vodevil într'un act, V. Alexandri. Inteligența română din Poiana. Declamațiuni.

13. 18 ianuarie Brașovul-vechiü, (comit. Brașov.) „Cârlaniî“, vodevil într'un act, C. Negruzzi. Corul bisericeî gr. or. române din Brașovul-vechiü. —

14. 21 ianuarie Recița-Montană, (comit. Caraș-Severin.) „Cisla“, scenă comică, C. Porumbescu. Reuniunea română de cîntări și musică din Recița-montană. Concert.

15. 21 ianuarie Hărman, (comit. Brașov.) „Săpătorul de bani“, comedie localisată de A. Pop. Tinerimea română din Hărman. Concert și declamațiuni.

16. 21 ianuarie Alba-Iulia, (comit. Alba-Infer.)

„Spada răsbunării“, dramă în 2 acte. ? Meseriașii români din Alba-Iulia. —

17. 27 ianuarie Sibiiu, (comit. Sibiiu.) „Plăeșii de la Baia“, comedie într'un act de N. A. Bogdan, „Sfântul Dumitru“ sau „Tovarășii nedespărțiți“, comedie în versuri de Carol Scrob, „O jalobă în atmosferă“, comedie de N. A. Bogdan. Reuniunea sodalilor români din Sibiiu. Concert.

18. 28 ianuarie Șeitin, (comit. Cianad.) „Norocu în casă“, comedie, A. Pop. Corul vocal bisriceesc gr. cat. român din Șeitin. Concert.

19. 28 ianuarie Bucium-Șasa, (comit. Alba-Infer.) „Leac pentru soacre“, comedie într'un act de Trocaru, „Deșteptarea lui Traian“, poemă dramatică de Iosif Vulcan. Inteligența română din Bucium-Șasa în frunte cu preotul A. M. Popa. —

20. 28 ianuarie Gerebenăț, (comit. Murăș-Turda.) „Săpătorul de bani“, localisare de Antoniu Pop. Corul vocal al plugarilor din comuna Gerebenăț. Concert și declamațiuni.

21. 1 februarie Brad, (comit. Hunedoara.) „Plevușcă Ceapcânu“, comedie într'un act, prelucrată de R. D. Rosetti, „Nunta țărănească“, tablou național într'un act, V. Alexandri. ? —

22. 4 februarie Iertof (Heyerdorf,) (comit. Caraș-Severin.) „Sărăcie lucie“, comedie într'un act, Iosif Vulcan. Tinerimea plugarilor români gr. or. din Iertof. Concert și declamațiuni.

23. 10 februarie Valendorf, (comit. Târnava-Mare.) „Prolog“, Iosif Vulcan, „Nărodul și Neguțătorul“, dialog de Anton Pan, „Arvinte și Pepelea“, comedie de V. Alexandri. Tinerimea română din Valendorf sub conducerea învătătorului Filareat Deisoreanu. Concert și declamațiuni.

24. 11 februarie Șercăița, (comit. Făgăraș.) „Sărăcie lucie“, comedie într'un act de Iosif Vulcan, „Vlăduțul mamei“, comedie într'un act de I. Lupescu, „Nărodul și Neguțătorul“, dialog de Anton Pan. Inteligența română din Șercăița și Bucium. Declamațiuni.

25. 11 februarie Panciova, (comit. Torontal.) „Sărăcie lucie“, comedie într'un act, Iosif Vulcan. Corul vocal român din Delibata. Concert și declamațiuni.

26. 11 februarie Comoriște, (comit. Caraș-Severin.) „Căprița cu 7 ieđi“, fabulă în 3 tablouri. ? Tinerimea școlară gr. or. română sub conducerea învătătorului Alexa Ioan. Concert și declamațiuni.

27. 14 februarie Oravița-Română, (comit. Caraș-Severin.) „Cula-i Făt-Frumos“, comedie într'un act cu cîntece, N. A. Bogdan. Reuniunea gr. cat. română de cîntări „Concordia“ sub conducerea învătătorului Ioan Bogdan. Concert.

28. 14 februarie Tilișca, (comit. Sibiiu.) „Otrava de hărciogî, comedie de A. Pop, „Paza Maicii Sfinte“, piesă dramatică de A. Pop. Corpul învătătoresc de la școala gr. or. română din Tilișca. Concert.

29. 14 februarie Mehadia, (comit. Caraș-Severin.) „De la sat“, piesă în 4 acte, N. Macovișteanu. Corul bisriceesc gr. or. din Mehadia. Concert.

30. 14 februarie Marcoș, (comit. Trei-Scaune.) „Cârlaniî“, comedie într'un act, C. Negruzzi. ? Concert și declamațiuni.

31. 17 februarie Mercurea, (comit. Sibiiu.) „Cinel-Cinel“, comedie într'un act cu cîntece, V. Ale-

xandri, „Stan Covrigarul“, canțonetă comică, V. Alexandri. ? —.

32. 18 februarie Brașov-Scheiü, (comit. Brașov.) „O daraveră periculoasă“, farsă într'un act, localizată de I. E. Bobancu, „Creditorii“, comedie într'un act, V. Alexandri. Tinerii meseriașii români din Brașov (Scheiü.) Concert și declamațiuni.

33. 18 februarie Iladia, (comit. Caraș-Severin.) „Vlăduțul mamei“, comedie populară într'un act, I. Lupulescu, „Vecinătatea periculoasă“, comedie într'un act, localizată de Trocaru. Corul vocal gr. or. român din Iladia. Concert.

34. 22 februarie Sibiiü, (comit. Sibiiü.) „Prima rochie lungă“, monolog, Iosif Vulcan. Reuniunea sodalilor români din Sibiiü. Concert și declamațiuni.

35. 24 februarie Jehel, (comit. Timiș.) „De la sat“, piesă în 4 acte, N. Macovișteanu. Corul plugarilor gr. or. român din Tilișca. Concert.

36. 25 februarie Benceul-Român, (comit. Timiș.) „Sărăcie lucie“, comedie într'un act, Iosif Vulcan. Corul vocal bisericesc gr. or. român din Benceul-Român. Concert popular.

37. 25 februarie Țințari, (comit. Brașov.) „Peatra din casă“, comedie într'un act, V. Alexandri. Inteligența română din Țințari. Concert.

38. 25 februarie T.-Cubin, (comit. Timiș.) „Prima rochie lungă, monolog, Iosif Vulcan, „Noaptea de Sf. Gheorghe“, vodevil în 2 acte, Theochar Alexi. Corul român bisericesc din T.-Cubin. Concert.

39. 25 februarie Retișor, (comit. Timiș.) „Sărăcie lucie“, comedie într'un act, Iosif Vulcan. Tinerimea plugarilor români din Retișor cu concursul corului vocal gr. or. român din Iertof. Concert.

40. 25 februarie Cenade, (comit. Alba-Infer.) „Ruga de la Chisētēü“, comedie populară într'un act, cu cântece și joc, Iosif Vulcan. Fruntașii populari din Cenade dimpreună cu învățătorul Nistor Tutelea. Petrecere populară.

41. 27 februarie Feldru, (comit. Bistrița-Năsēud.) „Șoldan Viteazul“, monolog, V. Alexandri. Reuniunea de cetit și de cânt din Feldru. Declamațiuni.

42. 3 martie Năsēud, (comit. Bistrița Năsēud.) „Stan Covrigarul“, canțonetă comică, V. Alexandri, „Nasul“, monolog, ? Societatea de lectură a școlarilor de la gimnasiul din Năsēud. Concert și declamațiuni.

43. 3 martie Pustiniș, (comit. Torontal.) „Noaptea de Sf. George“, comedie în 3 acte, Theochar Alexi. Tinerimea română din comuna Pustiniș sub conducerea învățătorului Teodor Daul. Prima petrecere populară românească în acea localitate.

44. 3 martie Homorod, (comit. Târnava-Mare.) „Otravă de hârciog“, comedie într'un act de Ant. Pop, „Sărăcie lucie“, comedie populară într'un act, cu cântece, de Iosif Vulcan, „Vlăduțul mamei“, comedie populară într'un act, I. Lupulescu. Tinerimea română din comuna Homorod.

45. 4 martie Lipova, (comit. Timiș.) „Soare cu ploaie“, comedie într'un act, Iosif Vulcan. Corul vocal gr. or. român din Lipova. Concert și declamațiuni.

46. 4 martie Lupeni, (comit. Hunedoara.) „Calea dreaptă e cea mai bună“, comedie de A. Kotzebue, localizată de Darabant, „Negustorul și țeranul“, dialog, Ant. Pop, „Otrava de hârciog“, comedie Ant. Pop. Învățătorii gr. cat. români din Jiul-de-sus. —.

47. 10 martie Coșteiü, (comit. Timiș.) „Vista-

voiu! Marcu“, comedie în 3 acte, Theochar Alexi. Reuniunea de cetire și cântări din Coșteiü. Concert.

48. 10, 11 și 12 martie Brașov, (comit. Brașov.)

„O noapte în Granada“, operă, Kreutzer, în românește de George Dima. Reuniunea română de musică și gimnastică din Brașov sub conducerea dirigentului George Dima și cu ajutorul vestitului bariton Dumitru Popovici, a dsoarei Eugenia Moga și a tenoristului Vasilie Popovici. Opera aceasta s'a dat în Brașov de 3-ori după olaltă în Reduta orașului.

49. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Orăștie, (comit. Hunedoara.) „Heșcu Boccegiul“, canțonetă comică, V. Alexandri, „Dragoste“, comedie într'un act, A. din Dorna, „Băi de mare“, comedie într'un act, A. din Dorna. Reuniunea meseriașilor români din Orăștie. —.

50. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Seliște, (comit. Sibiiü.) „Săpătorul de bani“, comedie localizată de Ant. Pop. Reuniunea meseriașilor români din Seliște. Concert.

51. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Nădlac, (comit. Cianad.) „Ruga de la Chisētēü“, comedie populară într'un act cu cântece și joc, Iosif Vulcan. Tinerimea română din Nădlac sub conducerea învățătorului G. Petrovici. —.

52. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Beinș, (comit. Bihor.) „Ruga de la Chisētēü“, comedie populară într'un act cu cântece și joc, Iosif Vulcan. Tinerimea plugarilor români din B. Lazuri. Cântări și declamațiuni.

53. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Hunedoara, (comit. Hunedoara.) „Sărăcie lucie“, comedie într'un act, Iosif Vulcan. Tinerimea română din Hunedoara. Concert.

54. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Seliște, (comit. Sibiiü.) „Despre lucș“, dialog, I. P. Reteganul, „Săpătorul de bani“, comedie localizată de Ant. Pop. Reuniunea meseriașilor români din Seliște cu concursul reuniunii de cântări. Concert.

55. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Tievaniul-Mare, (comit. Caraș-Severin.) „Bărbații fermecați“, comedie în 3 acte și un tablou cu cântece, de M. Pascali. Reuniunea română de cântări și musică „Armonia“ din Tievaniul-mare. Concert.

56. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Jabar, (comit. Caraș-Severin.) „Țeranul în slujbă“, comedie în 4 acte, N. Macovișteanu. Corul vocal bisericesc al plugarilor gr. or. român din Jabar. Concert popular.

57. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Lipova, (comit. Timiș.) „Patimile, moartea și învierea lui Christos“, dramă în 5 acte, ? Școlarii și școlărițele de la școala română gr. or. din Lipova. —.

58. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Brașov, (comit. Brașov.) „Sgârcitul“, comedie în 5 acte, Molière. Societatea sodalilor români „Lumina“ din Brașov. —.

59. 23 aprilie (a doua zi de Paști.) Criș, (comit. Târnava-mare.) 1. „Năsturel Globurescu“, dialog, ? 2. „Beutura il sărăceșce pe om“, dialog între doi săteni, ? 3. „Cine face, lui își face“, comedie într'un act, ? 4. „Idil la țară“, comedie într'un act, după Juin și Flerx, localizată de Maria Baiulescu. Tinerimea română din Criș. —.

(Va urmă.)

S y l v i e i.

*Tu m'ai iubit nu pentru rime,
Nu pentru versul ce l-am scris
Și-aș vrea să nu mai știe nime
C'am rătăcit în al meu vis.*

*Rêvnind o dragoste ca 'n basme,
De prietenie mă-am uitat ;
O, lasă-me cu-a mele spasme
În lumea 'n care s'a 'ntunecat.*

MARIA CUNȚANU.

I u b i r e.

Piesă în 2 acte în versuri.
(Urmare.)

Varbea (ridicându-se.)

În minte-mi greu se stringe urzeala dramei mele ...
— Am fost crescut de mama... o mamă din acele
Cum multe nu-s, cu toate că mame toți avem,
O sfântă 'n suferința ce-ajunge la extrem --
În noaptea ei de chinuri, ca singură lumină
M'avea pe mine, — mie mi-a închinat deplină
Iubirea ei cea mare și toată grija ei, —
Sublim avânt când ele există la femei! --
Am fost crescut în casă, am învățat în casă --
Subt aspra ei veghere trecui din clasă 'n clasă,
Cu sfaturile-i drepte ce mult m'ademeniau
Mi se formă natura, — iar anii blând treceau.
Nici o sguduitură .. Șciam de reu, din nume..
Aveam acea credință că dacă ieși în lume
Bun, drept, statornic, ager și pregătit asă
Ca 'n meșteșug anume să poți să faci ceva, —
Cărarea ți-e deschisă și sigură izbânda...
Credeam că tot păcatul își are și osânda --
Vedeam întreaga lume prin caracterul meu
Și nu-mi părea nimica nici fără rost, nici greu...
Fireasca mea pornire eră către Știință, —
Îmi suridea Catedra. Dar când acea dorință
Îmi fu îndeplinită, simțiiu că par' c'aș vrea
S'aplic a mea știință și să nu-mi deschid prin ea
Un drum către crearea vre unei oare-care
Industrii, ce s'aducă și țerii prosperare,
Și mie, pentru munca ce-aș fi depus cinstit.
Aveam puțină-avere, la lucru m'am zidit --
Trei ani munciiu și calea mi se deschise 'n fine.
Îmi trebuia tovarăș, l'affaiu. Porniam cu bine.
O fabrică îndată fu pusă pe picior
De-a 'ncepe să producă. Ce vis de muncitor!...
Să știi că tot din giuru-ți e propria-ți lucrare
În care-ai pus o parte din viața ta, în care
Atâția enși își află mijlocul de trăit,
Și 'n care, dup' o vreme, să-ți zici: nu! n'am țintit
Cu ori ce preț câștigul!... Eram de-o hărnicie
Ce-mi da puteri, viață și vieții bucurie --
Atuncea, ca coroană acestei bucurii
O tineră fecioară în cale întelnii.
N'avea o frumusețe de-acele orbitoare
Ci o blândețe dulce și indușătoare,
Chip de copil, privire ce 'n suflet străbătea :
Orfană și săracă, pe nimenea n'avea.

Î-am spus a mea iubire firbinte și curată,
Și mi-o primi c'o voce atâta de mișcată
Și-mi mulțămi c'un zîmbet atât de robitor
Că-i dam un soț și-o casă pe lâng' atât amor,
Că 'n seara nunței mele, în casa părintească,
Întră și fericirea cu noi să locuiască!

(Pausă, — pleacă un moment fruntea.)

Trei ani ținū vrăjirea ca picurând din cer,
Și nu-mi păsa de zile că vin, me 'mbată, pier...
Dar subt această vrajă, ca subt un câmp în floare
Se strecură, ascunsă, o apă 'nșelătoare,
Ce me surpă cu 'nctul, dar sigur, ca să pic
Și din a mea 'nnălțime să nu me mai ridic!

(Pausă, — e foarte turburat.)

Tovarășul cu care comerțul se urnise
Eră străin... — Ai noștri, nici unul nu voise
Să-și risce capitalul -- În timp ce eu munciam
Din răspuțeri, cu einste și einste dovediam,
Străinul, ca un șarpe, imi pregătiă căderea
Asigurându-și bine hoția lui: averea.
Și iată falimentul la ușa mea bătând,
Și iată toți străinii din țară, toți rânjind
Că nu e chip să fi în țara românească
Industrie română să poată să trăiască!

(Ștergându-și fruntea de nădușală.)

Am lichidat degrabă, mâhnit, dar nu sdrobit.
Și-am început o luptă de om nebiruit.
Ca să stêrnesc furtuna ambiției în țară,
Să fac societate de-acționari, ca iară
Să iasă din ruină sêrmana munca mea...
Dar... iată 'n vremea-aceasta de cumpănire grea,
Pe când eram aproape d'a stringe și reface, —
O! neagră desirare de dulci nădejdi și pace! —
Șoția mea, puterea ce-mi izvoră puteri
Imi părăsiă locașul atâtor mângăierii,
Cu cine? cu străinul ce nu-mi furase încă
Și viața... — și în casă-mi rămase noapte-adâncă,
Acea grozavă noapte în care dibuești
Pe tine să te afli și nu te mai găsești!...

(Se lasă pe scaun și-și ascunde capul în mâni.)

Elisa (profund mișcată, încet.)

Nerecunoscătoarea!

Elena.

Ba nu, o criminală!

Zinca.

Asemenea comoară de om dacă se 'nșală

Varbea (ridicându-se stăpănit.)

Îertați-mi slăbiciunea --

Elisa (c'o privire indușată.)

O! cât ai suferit! --

Varbea.

Nespus, nespus! -- dar mîni! -- (Pausă.)

Așă, am părăsit

Ideea re'nnălțării -- Îmi rămânea acasă
Doi copilași, — fetița nu tocmai sănătoasă
Băiatul mic -- Cu mama, așă precum puteam,
De scumpele odrasle munciam și îngrijiam.
Dar iată moartea, moartea, a vieții precepeată,
Îmi smulse de pe pomenul deja cuprins de ceață,
Și-acele doue roade ce singure-mi dădeau
Curajul în viață și viața-mi rețineau --
(Plecând capul lacrimând.)

I e r t a t ?

N'am mai avut puterea nici să blestem acuma...
 Me biruise viața... Iar când porni și muma
 Și draga mamă sfântă la locul seü cereșe,
 Mi s'a părut că lucrul e-atâta de firesc
 Să nu remăi cu nimeni, în calea vieții mele,
 Încât n'avui nici lacrimi ca s'o petrec cu ele!...
 (Remâne plecat cu capul pe pept.)

Elisa (venind lângă el mai să isbucnească în plâns, luându-i o mână într'ale ei.)

Ai fost martir, amice... Amar me dojenesc,
 Fiind-c'asă, durere cătaiu să-ți răscolesc!

Zinca (incet, Elisei.)

Eü nu mai pot de jale... Me 'nnec... (Se ridică.)

Elena (incet, Zincăi.)

Haidem... E vreme
 Ca să-î lăsăm și singuri... (Ies încet amândouă fără să fie simțite.)

Scena III.

Elisa, Varbea.

Varbea (ridicând capul, mai stăpân pe sine.)

Nu, doamnă, nu te teme
 Că m'ai făcut să sufer... căci o! de când simțiam
 Asemenea nevoie pe care-o 'nnăbușiam,
 De-a-mi spune-odată focul atâtor patimi grele,
 Dar nu gășiam pe nimeni să-l vrednicesc de ele...
 — Am rătăcit o vreme ne'ntreg, necunoscând
 Ce fac și ce voi face... M'a deșteptat curând
 Compătimirea înse, acea compătimire
 A lumii, ce te pune cu dânsa 'n învrăjpire,
 Scârbindu-te de toate... Atuncea, am vândut
 Și casă, și din lucruri (arătând peste drum)
 și-acolo mi-am făcut
 Un cuib vieței triste... (Face câțiva pași prin cameră.)

Elisa.

O! spune mai departe...

Varbea (oprindu-se în fața ei.)

M'am întrebat adesea: cum de-a putut, o parte
 Din mine, să păstreze puternicul izvor
 De minte și tărie, ca viața să nu-mi sbor?
 Un cimitir în giuru-mi, iar eu ca tristă cruce
 Veghiând peste morminte, nici timpul nu-mi aduce
 Macar o știrbitură?... adesea cugetam...
 Voiam să mor... Curaju-mi lipsiă și pregetam...
 Vedeând deșertăciunea dorinței ce nu poate,
 Mi-am zis că dacă 'n clipa desgustului de toate
 N'apuci o armă 'n mână să curmi al vieței fir,
 De ce-ai mai vrea mormântul său te-ai crea martir?
 E-o necesitate ce-ascunđi de tine-ensu-ți,
 Căci viața-ți este dragă făr' a voi, și plânsu-ți
 E numai neputința d'a nu fi ca 'n trecut...
 Atuncea, mie ênsumi, eu toate le-am tăcut...
 Fugind de omenire, de-a ei neomenie,
 Mi-am ridicat altarul Șciinței, în pustie,
 Și-asă duceam viața de biet cercetător,
 De-o palidă lumină condus în viitor...
 Da, palidă cu totul... căci nu aveam pe cine
 Să-mi spuie că speranță mai este pentru mine...
 Munciam o muncă stearpă în cel mai sterp cuprins
 În care totul arde pe subț un dor aprins...
 Atunci... ca o lumină ce tainică răsare
 Dintr'un desiș de codru, pe 'ntunecoasă zare,
 Mi te-ai ivit o! doamnă, — înteu înspăimântând
 Privirea mea dedată cu noaptea de curând, --

Dând reliefuli crude la multe din imagini
 În cartea amintirei rămase 'n triste pagini,
 Uitate nu, dar care erau cetite rar...
 Mi-ai mai urcat în suflet veninul cel amar
 Al indoitelei...

Elisa (în visare.)

Înse... încetul cu încetul
 Îți dispărea veninul, îți alungai secretul
 Durerilor în colțul adânc și depărtat
 În care tot trecutul rămâne 'nmormântat,
 Și-ți începeai crearea acelei lumi, în care
 Te nașci c'o nouă viață...

Varbea.

Și-acea regenerare
 Din ochii dumitale, o! doamnă purcedea...
 Cuvântul dumitale, în țarinii noui, rodiă...
 Îți amintești, așa e...

Elisa.

O! da, mi-aduc aminte...
 Ti-am zis: ești om, ești forță ca brațe și ca minte,
 Pogoară-te 'ntre oameni cu meritu-ți real:
 Și 'n sgomotul atâta de-asurđitor, banal,
 Cel fac infumurații și secii toți, pe care
 Îi scoate la iveală hatâr sau întemplerie,
 Împune-te, amice, cu cinstea, munca ta
 Și cu experiența ce ai, vei triumfă!...

Varbea (ca amintindu-ș.)

„Căci nu-î eroü acela ce luptă-ascuns în sine
 „Departate de-omenire în lupta pentru Bine...
 „Eroü acela este ce 'nfrânge-a a lui dureri
 „Și 'n lupta sa cu lumea își pune-a lui puteri...
 „Îndemnulü acesta m'am hotărît pe mine...
 Și îată-me... (Încurcat, infiorat.)

Dar... înse...

Elisa (apropiindu-se de el, cu drag.)

Dar, înse... tot nu bine...
 Mai e ceva, imi pare, ce luptă 'n dumneata...
 Ia cată și-ți dă seama de-acest ascuns ceva...
 (Finea va urmă.)

N. G. RĂDULESCU-NIGER.

Fragment.

— † Leontina Sabo. —

Fram pe atunci a cincia roată în redacția „Tri-
 bunei“, când am vedut-o pentru ce-a din urmă
 dată.

Eră de 14 ani; venise în claustru din Sibiu
 să-și completeze studiile.

O cunoșeam de copilă mică și nu-mi eră in-
 demnă să-i zic „domnișoară“, măcar că talia ei sub-
 țirică, gurița zimbitoare și ochii ei mari și inteli-
 genți păreaü a-mi spune: Nu bagi de seamă, dom-
 nule, că azi mâne-s fată mare?“

La gară, când tatăl seü s'a rentors cătră casă,
 nici n'a lăcrămat.

— Acum n'am încărăü, ved că nu mai ești
 copilă.

Am plecat prin oraș la plimbare, căci de seară
 avea să între în claustru.

Ne-am oprit la cofetărie.

Eră veselă din cale afară și făcea haz, că tată-
 seü a plâns la despărțire, iar ea nu.

Deodată me întreabă zimbînd :

— Spune-mi, te rog, cum e aceea, când scrii ? Acum eră rëndul meu să zimbesc.

— Uite. Îei un foi de hârtie și scrii de asupra

titlu: „Călugărița“, apoi —

Ea se făcù roșie.

— Nu-î frumos nici de la dta, nici de la Emil, că-mi umblați prin scrisorile mele.

În realitate eu eram nevinovat.

Emil inse, află-se, că sorioara lui scrie pe ascuns.* Astfel am ajuns eu în posesiunea a trei foi de hârtie.

— Veđi, dșoară Leontină, am aflat secretu. Mai bine ai face dacă mi-ai da schița întreagă s'o traduc și s'o public în „Tribuna“. (Repausata scriea în ungureșce și nemțeșce.)

— N'am nimic de dat... și priviá incruntatá la Emil, care rídea cu hohot.

Coppée spune undeva, că toți scriitorii și artiștii sînt vanitoși. Și 'ntr'adevăr, când veđi în fruntea cutărui volum numele autorului cu litere cât pumnul, par' că-l audí declamând: „În lături, neferițiților, nu vedeți că eu am scris cartea asta?“

Toți scriitorii sînt vanitoși (mai vanitoși sînt scriitorii cei slabi!) iar copila aceasta de 14 ani scriea în taină, fără să dorească elogiul, fără să umple coloanele gazetelor cu numele ei.

Cele trei file de hârtie au ramas la mine — corpus delicti.

Și azi când șciú că nu mai supăr pe mica mea prietină — morții nu se superă — le dau publicității.

Cetitorul nu va uitá din capul locului, că sînt scrise de un copil de trei-spre-zece ani.

Călugărița

Seara se coboară peste lume, și — asemenea unui vultur uriaș — acopere totul cu aripile ei. Un zefir ușor elătina ramii frumos mirositori ai brađilor. Pe coasta dealului din față, din când în când s'aprinde câte un foc de păstori, apoi iarăș e întunerec. Resare luna, împrașciind dulcea ei lumină peste lume.

Ce frumoasă e seara asta de vară! Totul e așa de liniștit, așa de tainic; natura adoarme în brațele serii celei minunate.

Din depártări s'aude câte un fluier de păstor: tânguirea unei inimí îndrăgite și pátimașe. Ce fericiți sînt păstorii aceștia; așa de aproape-s de sinul naturii!

Vélul întunecat al pădurii de brad ascunde un mic claustru. Evlavioasele maice de sigur dorm acum. Vélul pădurii celei întunecate le acopere cu totul, ca și când ar șci, că sfințele maice nu mai vor să șcie de lume. În apropierea claustrului, lângă capelá, e cimiteriul. Abiá se vęd câteva cruci de lemn, purtând numele adormitelor mirese ale Domnului, căci claustru nu e ridicat decât de vr'o doi ani, de când s'au deschis minele de cărbuni din apropiere. Bunele maice se ocupá cu îngrijirea ránișilor din aceste mine. Vr'o douezeci de maice, un preot bétrán; íată întreg personalul claustrului. De presinte nu e nici un bolnav în claustru și astfel chiliile sînt liniștite, lumina e stinsă. Numai în una se vede lumină: chiliia sorei Charitas.

* Veđi „Uuirea“, 1901. nr. 4.

Oare ce poate face asá târziú? Se roagá?... Ceteșce?... Nu; doar legile claustrului nu-î permit asá ceva.

Să ne apropiem puțin de chilia ei. Un pat curat, neasternut încă, un spălător, un dulap, o masă, doue scaune și icoana Maicei Domnului dinaintea căreia ardea candela: íată întreg mobilierul chiliei. Chilia e luminată de un opaiț somnuros. Fereasta e deschisă, și o femeie de toată frumuseța priveșce vêrfurile brađilor, poleite de lumina lunii: Sora Charitas. Haina neagră de călugăriță o acopere, iar mijlocul ei svelt e încins de o legátoare albă; metániile îi atêrná. În fața ei palidă — de pe care suferința a cules rosele tinereții — se reoglindeșce sufletul ei întreg — inima ei chinuită de o dragoste nenorocită, bătênd aprinsă sub hainele de călugăriță. Fruntea-î înaltă e acoperită de vélul negru și greu al călugăriei. Ochií ei mari, în cari se resfrânge vênêtul cerului se pierd abátuți în zarea depártării. Stă nelintită ca o statuie. Segândeșce la fetia ei, la prima ei iubire — Artur — și la clipele fericite ce le-a petrecut în lume, înainte cu un an. Un zimbet fugarnic îi alunecá pe buze, ochii ei albaștrii — pierduți în depártare — strălucesc de câte-o rază de nádejde. Se ridicá, strîngêndu-și mâna pumn, ca și când ar amenință pe cineva — apoi se înduioșeazá, fără putere cade pe un scaun — e palidă, în ochi í se stînge raza de nádejde, și iarăș stá ca mai înainte, albă și frumoasă ca o statuie, în lumina razelor de lună.

E abiá un an de când e în claustru. Íși aduce aminte de primul bal. Primul bal!... Ce de visuri deșteaptá acest cuvênt în inima unei fete tinere! Atunci l-a cunoscut pe Artur — pe Artur!

Ce dulce suná acest cuvênt și astăzi! Și ce frumos erá Artur! Înalt și svelt și drăguț. Ochií lui ardeau într'o lumină dulce-melancolică, ca ochii unui poet. Și îl iubiá cu patima nebună a unei inimí tinere. O iubiá și el.

Și atunci erá lumină de lună, când pentru întâia oară și-a plecat capul pe umerul lui, jurându-î credință; ce viitor frumos își zidiau în închipuirea lor. Dar toate au fost numai un vis frumos — și visul trebuie să piarâ!

*

Înterupem aici, de și mai sînt vre-o 15 șire. De unde șciea să spuná copila asta la trei-spre-zece ani, că „natura adoarme în brațele serii de vară“, „opaițul arde somnuros“, „luna poleește vêrfurile brađilor“?

De unde șciea, că „ochii poetului ard într'o lumină dulce-melancolică“? De unde șciea, că „visurile trebuie să piarâ“?

Ce-ar fi șciut să ne spuná mai târziú copilul ásta cu minte, dacă cerul nu ni l-ar fi luat?

S'a stîns la 17 ani, ca o a doua „Steluță“, ca un vis de tinerețe, despre care ea ênsași scrisese: „trebuie să piarâ“.

SIMIN.

*****

Strâmbii mánâncá țara și dreptii n'o lasá.

Ce vorbeșci cu el în ogradá, nu ești sigur până în casá.

Culese de :

LIA MĂGURA.

S A L O N.

Discursul președintelui Iosif Vulcan

la deschiderea adunării generale din Șimleu a Societății pentru crearea unui fond de teatru român, la 1 august n. 1901.

Domnilor și doamnelor !

Societatea pentru fond de teatru român, în numele căreia am onoarea a ve salutá, punând bazele la înființarea teatrului național, crează o școală practică de cea mai mare însemnătate pentru cultivarea unui popor.

Școala aceasta propagă cultura morală, singura cultură care poate să asigure trainicia popoarelor; căci morala e temelie tuturor instituțiilor cari au putere de viață; tot ce e immoral, n'are decât o durată efemeră, trăește și strălucește un timp oarecare, apoi se stinge și pier. Morala clădește, immorală distruge.

Roma antică și dimpreună cu ea toate popoarele vechi ne arată că numai până atunci au înflorit, până când la strălucirea lor au residat bunele moravuri; din momentul înse în care ele au alunecat pe panta immoralității, când desfrâul s'a urcat la tron și a căleat în picioare tot ce-i cinstit: numai decât s'a prăbușit în vânt și putere și glorie și renume și tot ce-au avut mare și admirat.

Nu numărul mare, nu bogăția strălucită și nu puterea brută sunt garanța viitorului unui neam, ci baza morală. Fie o națiune cât de mică, cât de nedreptățită și de asuprită, — dacă are conștiința moralei, nu va peri, ba se va ridica și va înflori.

Baza morală e izvorul din care, prin vecinica rânduială a firii, izbucnesc calitățile cari feresc popoarele de toate primejdiile, cari le arată calea propășirii, le luminează mințile, le întăresc brațele și le pregătesc viitorul.

Morala este mama a tot ce-i bun și frumos. Ea naște toate ideile mari, ea inspiră toate faptele strălucite și ea ofere tăria a le esecută.

Morala produce oamenii cinstiți, stâlpii societății și ai poporului: caracterele de model.

Caracterele sunt manifestarea cea mai pregnantă a moralei. Să ne oprim dar la cuvântul acesta și să studiam însemnătatea lui. Ne inspiră și locul unde ne aflăm, căci acest corn de țară a dat neamului românesc pe bărbatul al cărui caracter de aur va străluci totdeauna ca un exemplu classic și căruia generațiile viitoare i se vor închină de-apururi cu evlavie.

Caracterul este expresiunea calităților morale ale omului; emblema care ne indică din capul locului valoarea morală a lui și ne spune numai decât la ce avem să ne așteptăm.

Caracterul dă direcțiune individului d'a porni

pe o cale saū pe alta, d'a seversă o faptă bună saū rea, d'a fi un om cinstit saū a devini un ticălos.

Caracterul conducătorilor fixează soarta popoarelor, acela se imprimă în toate actele naționale, acela este binecuvântarea saū blăstemul lui Dumnezeu.

Caracterele mari ridică națiunile, ele sunt columnele cari le susțin, ele sunt stelele cari varsă asupra lor lumină, ca lumea să le vadă și să le admire; caracterele slabe le compromit, le pregătesc căderea și le prăbușesc în prăpastia peririi.

Ferice de națiunile, în capul cărora destinul a urcat oameni cu caracter neclintit, neinficiați de vanități personale, cu sufletul fără prihană, neamețit de glorie efemere, fără revnă materialistă și fără alt scop, decât a-și servi neamul la intruparea unui ideal mareț.

Și vai de popoarele, în fruntea cărora se vără niște oameni mici la suflet, egoiști, stăpâniți de slăbiciuni, prepuelnici, pizmăreți, cari vreaū numai să domnească, să fie tămâiați — și îndată ce nu li se mai satisfac poftelile de despotism, devin nemulțumiți, se ceartă, părăsesc postul de onoare și vënd cauza sfântă... Ei sunt ca tâlharii cari intră pe furis în biserica lui Dumnezeu, îmbracă sacrele odăjdii să propovăduiască evangelia lui Christos și după ce au sedus alipirea credincioșilor, jefuesc altarul...

Cel ce abuzează de încrederea poporului, este mai culpabil decât acela ce omoară pe tată-seu, căci acesta stinge viața unui singur om, câtă vreme el ucide viitorul unui neam întreg.

Istoria ne învață că nici odată nu masele au pricinuit căderea ideilor mari, ci totdeauna invidia, nențelegerea și nimicnicia conducătorilor cari se certău pe trofee.

Degiaba sunt talentele mari, cari orbesc lumea cu strălucirea minții lor, căci vine un moment de ispită seducătoare și dacă tăria caracterului nu le scutește, alunecă pe povârnișul căderii morale. De aceea a zis un scriitor: „Mai bine caractere fără cultură, decât cultură fără caracter“. (Rembrandt als Erzieher.)

Degiaba sunt toate ideile salvatoare, toate pornirile entusiaste și toate actele marețe, — dacă cei ce le scot la iveală și le dirigează nu au firmitatea caracterului, căci astfel le lipsește puterea nutritoare și susținătoare.

Degiaba sunt virtuțile înălțătoare, menite a ne deșteptă cea mai adâncă stimă, dacă cei ce le profesază nu-s decât niște comedianți cari joacă un rol studiat, pentru ca să-și câștige aplausele mulțimii.

Degiaba sunt vorbele înflorilate, declamațiunile bombastice, — dacă faptele nu vin a le întări.

Degiaba e ori ce sfortare, care nu-i dirigeată de oameni cu caracter, căci astfel nu are temelie vitală.

Caracterul având un rol hotărîtor atât în viața familiară, cât și în evoluțiunea obștească a popoarelor, formarea lui ni se impune drept problemă de frunte. Formarea caracterului, prin exemple scoase la iveală, este o misiune principală a scenei. Iată unul din cuvintele pentru care dorim să înființăm teatru.

Pretotindenii, în familie și în societate, în fruntea tuturor stăruințelor, la toate posturile de onoare, oameni cu caracter. Asta trebuie să fie devisa societăților, asta e salvarea popoarelor.

școlare: La școala comercială superioară au funcționat 11 profesori. Schimbări în personalul didactic nu s'au întâmplat în decursul anului. Societatea de lectură a elevilor a fost condusă de dl profesor A. Bârseanu. Stipendiști, interniști și alți beneficiari au fost 16 elevi. Date statistice: Au fost imatriculați cu totul 103 elevi, dintre cari 4 au părăsit școala. După naționalitate: Români 100, Germani 3. Au prestat examenul de maturitate 20 de elevi față de 23 din anul școlar precedent.

Școala dnei Aurelia Pipoș în București. Se știe că ministerul instrucțiunii publice a României a trimis în străinătate pe dna Aurelia Pipoș, care timp de un an a studiat la „Wiener Hausfrauen Verein,” organizarea acestor școli de menaj. Reîntoarsă în țară, ministerul, pe baza certificatelor obținute de dna Pipoș, i-a acordat, în februarie trecut, dreptul de a deschide o școală de menaj, pentru care i se va acorda și o subvențiune. Această școală se va deschide în septembrie, sub direcțiunea dnei Aurelia Pipoș, după modelul școlii din Viena, care trece ca una din cele mai bine organizate. Prospectul școlii se va publica mai târziu.

Excursiunea studenților din România la Atena se va face la 15 august și va dura până la 2 septembrie. Excursiunea, precum am scris, se va face sub conducerea dlui profesor universitar și academiician Gr. G. Tocilescu. Din Constanța, societatea va pleca cu vaporul „Principesa Maria”. La sfârșitul lunii dl Tocilescu va pleca la Atena pentru a regula programa excursiunii cu comitetul de primire, precum și înlesnirile ce se pot face excursioniștilor.

Adunări învățătorești. Reuniunea învățătorilor români gr. cat. din comitatele Sătmar și Ugocia, aparținători diecesei Gherlei, își va ține adunarea generală în Someuta-mare la 8 august n. — În Săn-Nicolau-mare se va ține în 29 iul. v. (11 august) adunarea reuniunii învățătorilor de la școlile populare gr. or. române din protopresbiteratele: Belint, Comloșul-mare, Lipova și Timișoara. — *Despărțământul Mediaș* al Reuniunii învățătorilor gr. cat. din archidieceasa Blașului. va ține adunarea sa generală în Basna, la 4 august; președinte Elie Câmpian, notare George Porime.

C E N O U.

Despărțământele Asociațiunii. *Despărțământul Trei-Scaune-Ciuc* s'a întrunit în adunare generală în Poiana-Sărată la 2 august n. sub presiunea dlui Dimitrie Coltofean, notar dl I. E. Oltean. — *Despărțământul Cohalm* s'a convocat în adunare generală la 1 august în Cohalm de cătră Ioan Brotea, notar Ioan Bârsan. — *Despărțământul Hațeg* va ține adunarea sa generală în Hațeg la 11 august, sub presiunea dlui Nic. Nestor, secretar dl dr. Gavriil Suciu. — *Despărțământul Mercurea* va avea adunarea sa generală în Mercurea la 11 august, sub presiunea dlui I. Droc, notar dl D. Muntiu.

Reuniunea femeilor române sëlăgene s'a ținut adunarea generală în comuna Cucei în 1 iulie, sub conducerea dnei vicepresedinte Veronica Vicaș. Reuniuniunea susține o școală de fete cu 6 clase, în Șimleu, provădută cu toate recvisitele de învățământ, condusă de învățătoarea dșoara Rea Silvia Langa ș.

de directorul dl Gavril Trif, profesor preparandial pensionat. Reuniunea a pus temelia pentru începutul unui muzeu de industrie casnică și port femeiesc din ținutul reuniunii. Averea reuniunii se urcă la 11.765 coroane 24 fileri Institutul „Silvania” a votat și anul acesta 600 coroane pentru susținerea școlii reuniunii. Casieră nouă s'a ales dna Elena dr. M. Pop.

Distincțiunea dlui dr. Istrati. Dl Dr. C. Istrati, fost ministru, prof. la univesitatea din București a fost ales membru corespondent al academiei de medicină din Paris. Dl Dr. Istrati este primul membru român al acestui savant corp.

Petreceri de vară. În *Someuta-mare* se va aranja la 8 august, cu ocaziunea adunării generale a Reuniunii învățătorilor români gr. cat. din comitatele Sătmar și Ugocia, petrecere de vară, în sala ospetariei; în capul comitetului aranjător stă ca președinte protopopol Ioan Sêrb. — *La Lăpușul-Unguresc* inteligența română va da în 11 august petrecere de vară în salonul casinei.

Institute noue de bani. Cetim în „Activitatea din Orăștie un apel pentru întemeierea unui nou institut de bani acolo, cu numirea „Dacia” și cu un capital social de 100.000 coroane. În fruntea întreprinderii noue stau dnii: Dr. Aurel Muntean, avocat, Ioan Mihaiu, m-proprietar, dr. Silviu Moldovan, avocat, dr. Enea Draia, avocat, Vasile Domșa, protopresbiter, Laurian Berecian, redactor, Vasile N. Bidu, comerciant, George Bats, comerciant, Nicolau Păreș, edificator, Simion Corvin sen., proprietar, Simion Corvin jun., comerciant, Nicolau Opincar, măcelar, Severin Procinkievicz, înct. mag., Dumitru Martin, măestru tēmplar, toți din Orăștie. — *Bănățanul* se va numi un alt institut nou de credit și economii, care se înființează în comuna Coșteiu, comitatul Timiș, cu un capital de 50.000 coroane. Semnările și plătirile se fac la parocul Avram Corcea de acolo.

Căldura în Anglia. Căldura continuă în Anglia cu aceiaș intensitate desasperantă. Termometrul arătând la umbră până la 32 grade, numeroase casuri de insolație se produc zilnic la Londra, dintre cari multe urmate de moarte. Nivelul apei s'a coborât atât de mult în riuri încât cea mai mare parte dintre mori au încetat de a funcționa și dacă va întârzi să cadă ploaie abundente, stabilimentele metalurgice și cele pentru torsul bumbacului, din comitatul de Lancaster, vor fi silite să-și suspende lucrările. Pe de altă parte, consumația particulară a cărbunilor a scăzut atât de mult încât extracțiunea a trebuit să fie redusă și 45.000 de mineri nu lucrează decât două sau trei zile pe săptămână. În comitatele agricole pagubele pricinuite de căldură și secetă sunt considerabile.

† **Ioan Popescu**, fost profesor la Bêrlad, bărbat bine meritat pe terenul școlii, originar din părțile chioarene, a încetat din viață la Bêrlad în 12/25 iulie, în etate de 72 ani. Reposatul a fost membru fondator al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, precum și al Societății pentru crearea unui fond de teatru român. A lăsat după sine familie numeroasă. În veș amintirea lui!

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. maiu 1901.

Budapesta—Oradea—Predeal—București						București—Predeal—Oradea—Budapesta.							
	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.		Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.		
Budapesta	pleacă	6 50	8 30	1 55	5 45	9 15	București	pleacă	—	—	—	9 15	
Szolnok	"	9 07	11 31	3 56	9 27	11 19	Predeal	"	—	—	—	1 12	
Szajol	"	9 21	11 50	4 09	9 46	11 33	Brașov	sosește	—	—	—	2 18	
P.-Ladány	"	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55	"	pleacă	—	—	—	5 8	
Berettyó-Ujfalú	"	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	Feldiora	"	—	—	—	5 58	
M.-Peterd	"	—	3 —	—	1 00	—	Homorod Kőhalom	"	—	—	—	7 44	
M.-Keresztes	"	—	3 12	—	1 14	—	Sigbișora	"	—	—	—	9 45	
Bihar-Püspöki	"	11 48	3 32	—	1 36	—	Mediaș	"	—	—	10 58	6 37	
Oradea-Mare	sosește	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	Kis Kapus	"	—	—	11 50	6 50	
Oradea-Mare	pleacă	12 16	3 58	6 46	2 06	2 18	Blaș	"	—	—	12 40	—	
Velența	"	—	4 05	—	2 30	2 25	Küküllőszeg (Blaș) „	"	—	—	12 58	—	
F.-Oșorheiü	"	—	4 16	—	2 41	—	Teiuș	sosește	—	—	1 42	7 35	
Teleagd	"	12 48	4 38	7 15	3 03	2 50	"	pleacă	12 05	3 38	8 48	2 07	
Aleșd	"	†1 02	4 56	†7 28	3 21	†3 04	Aiud	"	12 28	3 58	9 07	2 29	8 22
Vad	"	1 26	5 20	7 50	3 45	3 26	Felvinț	"	12 54	4 20	9 30	2 51	8 54
Ciucea	"	2 16	6 31	8 37	4 53	4 16	M. Ujvár	"	1 03	4 27	9 37	2 58	—
Huedin	"	2 49	7 16	9 08	5 32	4 52	Sz. Kocsárd	"	1 58	4 32	9 53	3 11	—
Jegenye	"	3 15	7 49	†9 33	†6 01	—	Ar. Gyéres	"	2 30	5 12	10 30	3 48	9 24
Cluș	sosește	3 50	8 33	10 03	6 59	5 55	Apahida	"	4 02	6 27	11 45	5 02	—
Cluș	pleacă	4 20	8 50	10 47	8 30	6 11	Cluș	sosește	4 27	6 48	12 07	5 24	10 46
Apahida	"	4 41	9 07	11 11	8 59	6 27	Cluș	pleacă	5 23	7 00	12 32	6 13	11 01
Ar. Gyéres	"	5 56	10 16	12 36	10 41	7 27	Jegenye	"	†6 11	7 59	†1 14	7 16	—
Sz. Kocsárd	"	6 33	10 56	1 40	11 31	7 52	Huedin	"	6 40	8 37	1 44	7 55	12 20
M. Ujvár	"	6 40	11 03	1 58	11 40	—	Ciucea	"	7 09	9 19	2 15	8 37	12 52
Felvinț	"	6 48	11 12	2 07	11 50	—	Vad	"	7 47	10 08	3 01	9 32	1 34
Aiud	"	7 11	11 34	2 32	12 20	8 16	Aleșd	"	†7 59	10 25	†3 15	9 49	†1 48
Teiuș	sosește	7 32	11 52	2 55	12 46	8 32	Teleagd	"	8 11	10 42	†3 28	10 07	2 01
"	pleacă	—	12 24	—	1 43	8 37	F.-Oșorheiü	"	—	11 01	—	10 27	—
Küküllőszeg (Blaș) „	"	—	1 07	—	2 28	9 5	Velența	"	8 32	11 10	—	10 37	2 25
Blaș	"	—	1 14	—	2 36	—	Oradea-Mare	sosește	8 38	11 17	3 57	10 44	2 31
Kis Kapus	"	—	2 15	—	3 48	9 47	Oradea-Mare	pleacă	8 43	11 36	4 10	11 04	2 38
Mediaș	"	—	2 33	—	4 03	10 01	Bihar-Püspöki	"	8 52	11 47	—	11 14	—
Sigbișoara	"	—	3 47	—	5 43	11 —	M.-Keresztes	"	—	12 05	—	11 37	—
Homorod-Kőhalom	"	—	5 35	—	7 54	12 26	M.-Peterd	"	—	12 17	—	11 50	—
Feldiora	"	—	7 16	—	9 40	1 35	Berettyó-Ujfalú	"	9 23	12 29	4 50	12 05	3 18
Brașov	sosește	—	8 —	—	10 25	2 09	P.-Ladány	"	10 06	1 34	5 40	1 19	4 03
"	pleacă	—	11 —	—	—	2 19	Szajol	"	11 21	3 8	6 59	3 04	5 19
Predeal	sosește	—	1 11	—	—	3 31	Szolnok	"	11 44	3 35	7 32	3 37	5 39
București	"	—	8 05	—	—	9 10	Budapesta	sosește	1 50	6 20	9 40	7 10	7 50

Oradea-Mare—Arad.						Arad—Oradea-Mare.									
		Person.						Person.							
Oradea-Mare	pleacă	10	20	4	30	7	—	Arad	pleacă	5	10	11	20	9	35
Ósi	"	10	30	4	41	7	16	Curtici	"	6	—	11	49	10	07
Less	"	10	48	5	01	7	40	Chitighaz	"	6	14	11	57	10	54
Cefa	"	11	03	5	19	8	05	Ciaba	"	6	40	2	33	11	50
Salonta	"	11	26	5	44	8	46	Giula	"	7	27	3	05	5	26
Kőtegyán	"	11	46	6	05	9	15	Sarkad	"	7	47	3	27	5	56
Sarkad	"	11	57	6	17	9	31	Kőtegyán	"	†7	56	3	39	6	10
Giula	"	12	21	6	44	10	01	Salonta	"	8	23	4	10	6	47
Ciaba	"	2	23	7	06	4	32	Cefa	"	8	42	4	34	7	18
Chitighaz	"	2	54	7	18	5	03	Less	"	9	04	5	—	7	51
Curtici	"	3	28	7	45	5	38	Ósi	"	9	21	5	19	8	16
Arad	sosește	3	55	8	48	6	05	Oradea-Mare	sosește	9	32	5	30	8	31

Numerii cei groși înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii semnați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.

Să fie oameni cu caracter părintii, căci cum sînt ei, astfel au să fie și copiii lor. A fi tată sau mamă este o mare fericire; darei să nu uite nici odată că fericirea aceasta nu li e hărăzită însă, dar, că au o datorie de împlinit: aceea de a da pruncilor exemple bune, ca astfel aceia de mici să se deprindă cu bunele moravuri și să poată devini oameni cum se cade.

Să fie oameni cu caracter învățătorii, cari au pe mîna lor creșterea tinerimii. Ori și cât de grea este munca lor, ori și cât de cruntă e sudoarea feței cu care-și agonisesc cel codru de pâine: afle-și îmbărbătare și recunoștință în conștiința care le spune că au o misiune sfântă. Să nu vie dar la școală cu nepăsare, fără nici o rivnă de lucru, par că ar împlini o zi de robotă, căci neavînd ei indemnul, cum vor putea indemnă copiii să învețe? Să urce catedra cu surisul fericirii că au privilegiul să răspândească cultura, morala; că pot crește generațiunea viitoare. Și dacă nu simt în pept focul sacru care să le spună că au vocațiune pentru cariera lor: fie cel puțin oameni cu caracter și părăsească locul unde nu pot produce nici un bine, ei numai stricăciune.

Fie oameni cu caracter servitorii altarului, preoții, cari predică morala creștină. Viața lor întreagă să lucreze drept oglindă nepetată, care să ne reflecteze numai purtare cuviincioasă. Ei sînt lumina și paznicii moralei poporului. Pe cât de frumoasă e misiunea lor, au și o răspundere atât de grea. Ne închinăm cu evlavie celor ce o împlinesc cu vrednicie. Dar nu este mai scîrbos decât preotul immoral; care în loc de a traduce 'n faptă învățăturile evangheliei, le tăvăleşce în noroiu; care după noptă de orgie, cu ochii căduți în orbite, vine smerit în fața altarului, așteptându-ne să-i mărturisim păcatele, ca să ni le ierte.

Fie oameni cu caracter toți cei ce țin condeiul. Numai mîni curate să-l atingă, ca nu cumva să-l păteze. Să cultive bunele maniere, căci condeiul nu este ciomag. Să stea vecinic în serviciul cauzei drepte și nici odată să nu cadă la rolul nimernic de condei simbrias, care apără și laudă pe cel ce plătește. Ei, cari țin să conducă opiniunea publică pe calea onoarei și cari judecă pe alții, să fie enșiși nepătați, ca nu cumva publicul să asiste la spectacolul greșos, cum niște aventurieri certați cu morala țin lecții de onestitate și judecă pe oamenii cinstiți.

Și fie oameni cu caracter toți câți conduc stăruințele de înaintare a popoarelor. Sufletul lor să rămăie curat, ca aerul munților unde nu străbat mișmele corupțiunii, de unde numai fulgerele ideilor regeneratoare își ia sborul. La înălțimea cugetării lor, să despretuiască ademenitoarele străluciri trecătoare ale obștei și să țină mai mult la stima ce-i impresară și la sfințenia datoriei ce au de împlinit. Căci nu este dragoste mai ferbinte, stimă mai înaltă, glorie mai mare și fericire mai sublimă: decât ceea ce-ți împletește recunoștința neamului tău... Și nu este pedeapsă mai grozavă decât a trădătorului, care își tereșce urgisit zilele din urmă ale vieții și moare blăstemat de toți ai sei, iar blăstémul acesta se perpetuază din generațiune în generațiune, cum tunetul sguduitor se tansmite din munți în munți umplînd de groază oamenii.

Omul, creațiunea cea mai sublimă a lui Dumnezeu, are menire naltă pe pămînt, aceea d'a repre-

sintă aice idea divinității. Cugetele, vorbele, pornirile și faptele lui, toate au să fie îndreptate întru îndeplinirea acestei misiuni. El trebuie să fie bun, drept, curat, cinstit, de omenie, adica cu caracter, căci om de omenie este numai un om cu caracter.

Un om cu caracter știe că nu s'a născut de-șiaba în lume, că are datoriă față de familie, societate, națiune și patrie. El știe că numai împlinirea datoriilor sale îl atrage stima obștei și-i aduce liniștea conștiinței sale. De aceea va ținea neclintit la credința sa și nici favoruri materiale nu-l vor seduce, nici stavile nu-l vor descurăgia, nici amenințări nu-l vor înfrică. Ci va merge drept înainte, cu fruntea ridicată, cu curagiu neșrînt, îndurînd miile de miserie și luptînd cu câți dușmani în lume.

Un om cu caracter are o linie de conduită bine fixată, pronunțată și hotărîtă. El nici odată nu va sta pe gânduri ce cale are să apuce, căci sentimentul onestității îi va spune totdeauna numai decât că nu poate să plece decât pe calea onoarei. Conștiința de demnitate sa, el nu se va încovoia în rîndurile celor cu devisa „Lasă-me, lasu-te” — ci va eși 'n arena luptei, să-și dea ultima resuflare pentru convingerea sa.

Un om cu caracter, dacă se face apel la concursul lui, în o cauză obștească, nu va hesită un singur moment, nu va zice nici odată „poate”, nu va răspunde, precum au obiceiul mulți: „faceți numai, că eu me învoesc la toate”, căci la adăpostul acestor șovăeli și scuze se pituleșce minciunea și lașitatea, — ci va sări hotărît să dea mîna cu cei ce lucrează.

Un om cu caracter vîdînd primejdia ce vrea să distrugă interesele mari, nu se va retrage și nu va zice că nu se mestecă, pentru că eventual s'ar strică cu cineva sau ar avea pagube materiale, — ci va desconsideră toate motivele personale și va pune în serviciul cauzei toată stăruința sa.

Un om cu caracter nu va face nimica îndemnat de interese individuale, ci condus numai de sentimental datoriei. Sentimentul acesta este atributul fără care e peste putință să se simtă om deplin, întocmai cum nu poate să trăiască fără să respire aer.

Un om cu caracter știe că onoarea e comoara cea mai scumpă a unui bărbat, că vorba dată e sfântă, că steagul la care a jurat e viața lui; de aceea el nu va lipsi nici odată de acolo unde îl reclamationă datoriile lui de om corect.

Un om cu caracter nu poartă frică de judecata nimenuia, căci are conștiința liniștită că viața lui este o carte deschisă, în care nu se găsește nimica de condamnat.

Familia, societatea, națiunea, în fruntea cărora stau astfel de bărbați, sînt fericite, viitorul lor este sigur, un viitor frumos și mare.

Dacă Dumnezeu m'ar întrebă, ce-i cer eu națiunii mele: talente mari, bogății strălucite, puteri colossale, i-aș răspunde:

— Dă-ne Doamne cât de mulți oameni cu caracter!

*

Cu aceasta dorință, deschid adunarea generală.

Serbările de la Șimleu.

Adunarea generală din Șimleu a Societății pentru fond de teatru român, care se ține în momentele acestea, conform depeșelor primite, are un succes strălucit.

Nu numai tot Selagiul se află întrunit, în frunte cu dl George Pop de Băsești, ci aproape tot elementul românesc din patrie este reprezentat.

Comitetul, în numele căruia sunt de față președintele Iosif Vulcan, vicepreședintele Virgil Onițiu și secretarul Vasilie Goldiș, a fost primit la gară cu entuziasm, vorbind dl Andrei Cosma, căruia i-a respuns președintele.

Seara de cunoștință a reușit foarte bine și s'au pronunțat toasturi.

În ziua primă, biserica înșesată de lume, pontificând vicarul Barbolovici și cântând un grup de clerici din Gherla.

Sedința primă mult solemnă, o adevărată serbare literară. Profesorul Sulica și preotul Budișan au ținut lecture.

Banchetul foarte animat, cu toasturi avântate și de o formă artistică.

Seara concertul și reprezentația teatrală au întrunit un public imens. Entuziasm mare. Căldură mai mult decât tropicală.

În ziua primă după miazăzi s'a ținut o conferință în cauza propunerii comitetului d'a face începutul pentru înființarea teatrului. Discuții foarte interesante care se vor continua și astăzi. A făcut mare impresiune că și mitropolitul Mihályiș-a trimis opiniunea în scris, susținând că încă n'a sosit timpul.

Raport detaliat vom publica în nr. viitor, căci în numărul acesta numai așa am fi putut da, de cumva revista ar fi eșit cu trei zile mai târziu.

De ocazdata publicăm discursul de deschidere al președintelui.

LITERATURĂ.

Anuarul Societății pentru fond de teatru român este foarte favorabil apretiat de ziarul „Voința Națională” din București. Numitul ziar, după ce l-a anunțat prin o notiță, în numărul următor a revenit și a publicat o dare de seamă mai lungă, constatând că anuarul are un cuprins bogat și valoros, iar ca tipar se presintă în condițiuni de multă eleganță. Luând act de aceasta, observăm cu multă plăcere că și ziaristica bucureșteană începe a se interesă de mișcările noastre culturale. Pân' acum se anunțau de la noi numai actele politice; de adunările Asociațiunii și ale Societății pentru fond de teatru român, nu se scria nimic, astfel publicul de acolo credea că noi nu facem decât politică.

Comunicarea dlui Xenopol și presa franceză.

Ziarele franceze ne aduc știri despre comunicarea făcută de dl Xenopol la Academia științelor morale și politice din Paris, al căreia corespondent a fost ales. Mai toate ziarele înregistrează faptul că dl Xenopol a făcut o interesantă lectură la acea Academie; „Le Temps” constată că chestiunea tratată de dl Xenopol eră foarte bine studiată, dar prea filosofică pentru a-și găsi o analiză în acel ziar; „La Fronde” înse dă o analiză, după cât se vede foarte bine făcută, a comunicării dlui Xenopol, de oare ce

din ea reese pe deplin ceea ce profesorul ieșan a spus în inea Academiei.

Biblioteca Teatrală. Din „Biblioteca Teatrală” edată de Societatea pentru crearea unui fond de teatru român a apărut la Ciureu în Brașov, nr. 8. Acesta conține: „Pentru ochii Lumii” comedie în 2 acte de Labiche, localisată de Gil. Prețul 50 fileri.

TEATRU și MUSICĂ.

Ziarele române despre adunarea din Șimleu.

„Drapelul” în nr. 56 se ocupă în primul său articol de chestiunea pusă la ordinea zilei în programa adunării din Șimleu, privitoare la începerea înființării teatrului național. Numitul ziar lugoșan e de părerea că fondul încă nu ajunge pentru a putea face începutul acela de mult dorit, pentru a putea susține o trupă ambulată. Trebuie deci, încheie, să mai avem răciință, să luăm cu plan și socoteală, ca nu cumva prin o încercare prematură să periclităm rezultatul rodnic al unei munci de 30 ani. — „Gazeta Transilvaniei” face în numărul său din duminica trecută o dare de seamă despre articolul nostru „Problema adunării din Șimleu” din nr. trecut; totodată reproduce ideile principale din lucrarea dlui Vasilie Goldiș, referitoare la înființarea teatrului nostru din Anuar și reprodusă și de noi în nr. trecut. — „Foaia Poporului” din Sibiu consacără și de asta-dată adunării din Șimleu un prim articol intitulat „Teatrul Român” în care îndeamnă poporul și meseriașii să ia parte cât de mult la acea adunare.

Reprezentăție teatrală în Fofeldea. Intehginta română din comuna Fofeldea a aranjat în duminica trecută o reprezentație teatrală, jucându-se „Pălăria ciasornicarului” comedie de E. Girardin, localisată de A. G. N. Apoi declamațiuni și cântări corale. În urmă dans.

Concert în Colun. Tinerimea inteligentă din Colun invită la concertul împreunat cu declamări, ce se va ținea duminică, în 4 august st. n. a. e, în edificiul școlai. Venitul curat e destinat spre înființarea unei biblioteci populare. Programa: 1. „Coroana cufundată”, de H. Bönicke, cor bărbătesc (4 voci). — 2. „Satira III.” (fragment), de Eminescu, declamată de N. Ticăciu. — 3. „Noua călugăriță”, de * * *, cor bărbătesc (4 voci). — 4. „Tot ți-am zis...”, de T. Popovici, cor bărbătesc (4 voci). — 5. „Despot Vodă” (actul II., scena I. și II), de V. Alexandri, predat de I. Ciurea și N. Bunescu. — 6. „De ce ești depărtată” (serenadă), de M. Marschner, cor bărbătesc (4 voci). — 7. „Herșeu Boccegiul”, de V. Alexandri, predat de I. Vintilă. — 8. „Marș ostășesc”, de N. Popovici, cor bărbătesc (4 voci). „Dans”.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Școala comercială superioară română din Brașov. Din „Anuarul școlai comerciale superioare grec. or. române din Brașov, pe anul XXXII al existenței sale (anul școlar 1900—1901) publicat de Arseniț Vlaicu, director, scoatem următoarele: În frunte se publică un studiu despre „Curenții electrici și razele electrice” și despre „Fisica și espositia universală din 1900 în Paris” de dl profesor A. Ciortea. (Acest studiu a apărut și în ediția separată). Date